

Exam. Code: 5004

(2056)

Sub. Code: 11373

Bachelor of Arts (FYUP)-4th Semester
Music (instrumental)
Applied Theory of Indian Music (Minor)
(In all Mediums)

Time allowed: 3Hours

Max. Marks: 45

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. IX (Unit-V) which is compulsory and selecting one question each from Unit I - IV.

x-x-x

UNIT - I

I. Write down in detail the following:-

- a) Chhayalag Raga
b) Sankiran Raga

(9)

II. Explain significance of time theory in Indian music.

(9)

UNIT - II

III. What is the significance of Murchhana in Indian Music? Describe it.

(9)

IV. Describe the importance of Notation System of Indian Music.

(9)

UNIT - III

V. Write an essay on the life of Ustad Vilayat Khan and his musical instrument.

(9)

VI. Write the contribution of Pt. Nikhil Bennerji to Indian Music.

(9)

UNIT - IV

VII. Write down the notation of Maseetkhani Gat in any Raga of your syllabus with four Alaps and Todas.

(9)

VIII. Write the description, Theka and Dugun of Deepchandi Tala.

(9)

UNIT - V

IX. Attempt any nine of the following questions:-

- a) Define Shudha Raga.
b) Name of two ragas which performing Morning Times.
c) Write performing time of Raga Bihag.
d) Name of Vadi - Samvadi Swara of Bihag Raga.
e) What is the Thata of Raga Bihag?
f) Write the beats of Deepchandi Tala.
g) How many Vibhag are there in Deepchandi Tala?
h) Write the names of Madhyam Gram Moorchanna.
i) How many Murchanas are there in the Madhyama grama?
j) Which musical instrument did Nikhil Banerjee play?
k) Name the disciples of Ustad Vilayat Khan.
l) Name the birth place of Pt. Nikhil Bannerji.
m) In which tala Maseetkhani Gata is played?

(9×1)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

नोट: किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक भाग (1-4) से एक-एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न-9 (भाग-5) अनिवार्य है।

_*_*_*_*

भाग-1

- निम्नलिखित का विस्तृत विवरण लिखिए:-
(क) छायालाग राग
(ख) संकिरण राग
- भारतीय संगीत में काल सिद्धांत का महत्व स्पष्ट कीजिए।

भाग-2

- भारतीय संगीत में मूर्छना का क्या महत्व है? वर्णन कीजिए।
- भारतीय संगीत की स्वरलिपि पद्धति का महत्व लिखिए।

भाग-3

- उस्ताद विलायत खान के जीवन और उनके वाद्य यंत्र पर निबंध लिखिए।
- भारतीय संगीत में पंडित निखिल बनेर्जी के योगदान को लिखिए।

भाग-4

- अपने पाठ्यक्रम के किसी भी राग में मसीतखानी गत का चार अलाप और तोड़ों सहित स्वरलिपि पद्धति लिखिए।
- दीपचंदी ताल का वर्णन, ठेका और दुगुण लिखिए।

भाग-5

- निम्नलिखित में से किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर लिखिए:-
(क) शुद्ध राग की परिभाषा लिखिए।
(ख) सुबह के समय गाए जाने वाले दो रागों के नाम लिखिए।
(ग) राग बिहाग का गायन समय लिखिए।
(घ) बिहाग राग के वादी-संवादी स्वरों के नाम लिखिए।
(ङ.) राग बिहाग का षाट क्या है?
(च) दीपचंदी ताल की ताल लिखिए।
(छ) दीपचंदी ताल में कितने विभाग होते हैं?
(ज) मध्यम ग्राम मूर्छना के नाम लिखिए।
(झ) मध्यम ग्राम में कितने मूर्छना होते हैं?
(ञ) निखिल बनेर्जी कौन सा वाद्य यंत्र बजाते थे?
(ट) उस्ताद विलायत खान के शिष्यों के नाम लिखिए।
(ठ) पंडित निखिल बनेर्जी के जन्मस्थान बारे लिखिए।
(ड) किस ताल में मसीतखानी गत बजाई जाती है?

_*_*_*_*

(3)

नोट: पूसन नंबर 9 (भाग-5) लाजमी है अਤੇ भाग (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

_*_*_*_*

ਭਾਗ-1

- ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖੋ:-
(ੳ) ਛਾਇਆਲਾਗ ਰਾਗ
(ਅ) ਸੰਕਿਰਨ ਰਾਗ
- ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

- ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮੁਰਛਨਾ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਪਧਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-3

- ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਯੰਤਰ ਉੱਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।
- ਪੰਡਿਤ ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-4

- ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਅਲਾਪਾਂ ਅਤੇ ਤੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਨਾਲ ਸਵਰਲਿਪੀ ਪਧਤੀ ਲਿਖੋ।
- ਦੀਪਚੰਡੀ ਤਾਲ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਠੇਕਾ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-5

- ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੂੰ ਦੋ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:-
(ੳ) ਸੁਧ ਰਾਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
(ਅ) ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(ੲ) ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
(ੳ) ਬਿਹਾਗ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(ੴ) ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਷ਾਟ ਕੀ ਹੈ?
(ਕ) ਦੀਪਚੰਡੀ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਲਯ ਲਿਖੋ।
(ਖ) ਦੀਪਚੰਡੀ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਭਾਗ ਹਨ?
(ਗ) ਮਧਿਅਮ ਗ੍ਰਾਮ ਮੁਰਛਨਾ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(ਘ) ਮਧਿਅਮ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮੁਰਛਨਾ ਹਨ?
(ਙ) ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਕਿਹੜਾ ਸੰਗੀਤ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ?
(ਚ) ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(ਛ) ਪੰਡਿਤ ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(ਜ) ਕਿਸ ਤਾਲ ਨੂੰ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਵਿੱਚ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

_*_*_*_*